

Ukrainian language»; reveals the relevance of ideological positions and language creative and literary activity ideological inspirer of Ukrainian renaissance writer and cultural figure of the nineteenth century. Panteleimon Kulish and particularly important for modern period of Ukrainian state ideological orientation and experience of the teacher, man of high priesthood Ivan Ohiyenko.

Thanks to the thorough education and self-education, self-knowledge and talent, diligence and hard work P. Kulish got encyclopedic knowledge. With universal interests, well aware of the situation and the problems of its people, Kulish concluded that intellectuals know people not good, looking at it only as a business executive. The basis of aesthetics Kulish is the idea: to open and get to know its people. This can be done only through the national language, history and literature.

Key words: ideologist, creator of the Ukrainian language, historical and etymological spelling, phonetic spelling, culture of Ukrainian language.

Отримано: 16.03.2017 р.

УДК 398.85:94(477):821.161.2.09Огієнко

Н. Г. Мельник

Криворізький державний педагогічний університет

КОЗАЦЬКА ПІСНЯ КРИЗЬ ПРИЗМУ ІДЕЇ ІВАНА ОГІЄНКА: «СЛУЖИТИ НАРОДОВІ, ТО СЛУЖИТИ БОГОВІ!»

У статті досліджуються тексти козацьких пісень. Особливу увагу присвячено образів козака, його розумінню ідеї служіння Богові. Специфіка українського народного світогляду, на яку вказував Іван Огієнко, яскраво відобразилася на світобаченні козака як соціально-психологічного типу, що увібрав у себе найістотніші риси української ментальності. Релігійність козака загалом спирається на дохристиянські вірування. Пісенні тексти насичені образами, котрі несуть у собі залишки міфологічної свідомості(кінь, сокіл, ворон, зозуля та ін.). Образ козака міфологізовано, гіперболізовано (він фантастично сильний та витривалий, наділений надприродною силою).

У свідомості козака, як найтипівшого представника українського народу, відбулося синтетичне поєднання язичницького та християнського світоглядів. Національний елемент часто заступався релігійним (борячись за віру, **козаки** боролися за права своєї національності), оскільки протягом XVI-XVII ст. церква залишилася єдиним національним осередком. У народному розумінні ідея служби Богові нерозривно пов'язана з ідеєю служби власному народові.

Ключові слова: народний світогляд, козак, національна ідея.

Однією з провідних тенденцій розвитку сучасного українського гуманітарного простору є стійкий інтерес до проблем генези, змісту та суспільних функцій традиційної усної народної творчості. Тому об'єктивно вмотивованим є те, що фольклор як «<...> універсальний засіб вираження ментальності, важливий чинник формування національної самосвідомості, формування духовного світу особистості, її морально-естетичного розвитку, психологічної самодостатності і комфорту» сьогодні перебуває в центрі наукової уваги [20, с.5]. У цьому сенсі вивчення українського соціально-побутового фольклору з погляду відображення в ньому традиційних світоглядних уявлень народу та їх трансформацій є однією з актуальних проблем фольклористики.

Окремі проблеми, пов'язані з дослідженням творів соціально-побутового змісту, їхніх витоків та особливостей функціонування, своєрідності жанрової

системи стали предметом студій М. Костомарова, М. Драгоманова, І. Франка, М. Сумцова, Б. Грінченка, М. Максимовича, Ф. Колесси, О. Потебні, О. Дея, Г. Нудьги, Н. Шумади, В. Скрипки, М. Пазяка, К. Грушевської, О. Правдюка, Р. Кирчіва, С. Грици, С. Мишанича, О. Хмільевської, Л. Дунаєвської, Б. Кирдана, І. Денисюка, М. Дмитренка, Л. Вахніної, О. Бріциної та ін. Запропонували науці фундаментальні дослідження, оригінальні концепції, пов'язані з розвитком українського соціально-побутового фольклору, природи його жанрів, науковці майже не торкалися питання репрезентації в творах названої спрямованості традиційних світоглядних уявлень українців. Тому перспективним та науково вмотивованим є дослідження ідейних координат народних зразків соціально-побутової пісенності з погляду відображення в них основ релігійного світогляду.

Козацькі пісні – один із найяскравіших циклів соціально-побутової ліричної пісенності, поетичний літопис героїчної епохи нашої історії, що, як зазначають фольклористи, ідеальним чином поєднують у собі поетичну красу і суспільну значимість мистецтва.

Мета статті – дослідження ідейного змісту українських народних козацьких пісень крізь призму концепції Івана Огієнка «Служити народові, то служити Богові».

Загальновідомо, що соціально-історичний феномен козацтва залишив свій відбиток не лише на політичній арені, а й позначився на народних смаках, позиціях, уподобаннях; сформував власний ідеал чоловіка-оборонця вітчизни, як людини активної, дійової, відданої великій меті; виробив особливі етико-естетичні норми, які ґрунтуються на осмисленні людини, її життя з громадянської точки зору. Ці засади якнайкраще відповідали національному характеру та духовним шуканням українства.

Дослідники козацтва наголошують на його провідній ролі в процесі формування духовності нації, вважаючи козацьке середовище творцем ментальності українського народу [1, с.107].

Фольклорна свідомість репрезентує архетипічно заковане уявлення про козака як про «справжнього» чоловіка, мужнього, освіченого, розумного, в особі якого ідеально поєднуються національне та особисте [12, с.85].

Козаки в народному розумінні – носії лицарської слави. Вітчизняні і зарубіжні дослідники феномену козацтва неодноразово вказували на схожість засадничих принципів, концепцій людини та дійсності, притаманних козацькій республіці та європейським військово-релігійним лицарським спільнотам. Історики, політики, письменники ще у XVII, XVIII ст. відзначали сутнісну подібність етичних норм, способів організації війська, які пубтували на Запорізькій Січі та були притаманні лицарсько-духовним орденам середньовіччя.

Величезний внесок християнства в духовну скарбницю українства, вплив християнської моралі на народний світогляд, народну естетику, мораль, психологію незаперечний. У той же час фольклорні зразки календарно-обрядової творчості, казкової та неказкової прози дають підстави вважати, що в їхній основі лежать світогляд, естетика, мораль, психологія, які сформувалися в дохристиянський період.

Загальновідомо, що народний світогляд складається та утверджується протягом багатьох століть. Привнесене іншими народами, культурами – переосмислюється, асимілюється відповідно до традиційного національного світосприйняття. Складний і болючий адаптаційний процес поширення ідей християнства в Україні завершився так званим «двовір'ям». Як стверджує І. Огієнко, «двоєвір'я глибоко ввійшло в саму душу всенародно» [8, с.315]. Роздумуючи над проблемою специфіки українського народного релігійного світогляду, до-

слідник зазначає: «Нової Християнської Віри глибше не знали, ідеологію її низи мало розуміли, а жити й мислити треба було й далі, хотілось і розуміти все те, що робиться навкруги, – і предки наші позоставалися і при старих віруваннях, і при старій ідеології, сприйнявши з нового головню зовнішні форми, що допомагали йому в житті. Процес синкретизму впертого старого й не все зрозумілого нового йшов серед простого нашого народу дуже помалу, й остаточно не закінчився й тепер не тільки в нас, але й по всьому християнському світі» [8, с.314].

Науковці акцентують на спорідненості концептуальних засад дохристиянської та християнської світоглядних систем (наявність ідеї двополярності та триєдності світобуття, переваги в житті людини духовного над матеріальним, змісту моральних законів, за якими має жити людина, розуміння почуття священного, знаковості, увявлення про вибір, який дає людині Бог (на користь морального чи аморального) [17, с.246-254].

Свєген Маланюк уважав, що:«<...> прийняття християнства застало у наших предків <...>, щось таке, що можна було б назвати «християнською етикою у формально ще поганських племен нашого народу» [13, с.95].

М. Костомаров слушно наголошував на специфіці релігійності українців, підкреслюючи, що український народ «берегтиме в собі релігійні основи доти, доки існуватиме сума головних ознак, що становлять його народність» [10, с.67].

За спостереженням І. Мірчука національний чинник є одним із найважливіших у процесі осмислення українцем світу, оскільки метою духовних шукань українця виступає прагнення практичного виявлення миттєвої правди в її чуттєво-релігійному змісті [15, с.24].

На думку Г. Ващенко, релігійність є найпершою рисою ідеальної української людини, оскільки увявлення народу про Бога відбиває народну психологію. Ознакою української психології, вважає дослідник, постає особлива близькість Бога до людини. Вчений аргументує своє спостереження, спираючись на результати аналізу народної пісні [4, с.54].

Козацтво як суспільна верства, що увібрала в себе найістотніші риси української ментальності, вирізнялося ексклюзивністю трактування провідних засад християнської ідеології.

Дослідники стверджують, що починаючи з XVII століття «основне завдання козаків – бути опорою і захисниками православної віри та української народності» та підтверджують «єдність та взаємодію козацтва й православно-го духовенства» в певні історичні періоди [9, с.56-58].

«Козацький митрополит» І. Борецький у своїй полемічній «Протестації» (1621 р.) наголошує: «Щодо козаків, то про цих лицарських людей ми знаємо, що вони наш рід, наші братія й правовірні християне <...> Це ж вони за Володимира, святого монарха Руського, воювали Грецію, Македонію і Лірію. Це ж їхні предки разом з Володимиром-Хрестителем віру Християнську від царгородської церкви приймали, й по цей день у цій вірі родяться, христяться й живуть. Живуть не як погане, а як Християне: мають пресвітерів, учаться письма, знають Бога й закон свій <...> Коли йдуть на море, перш за все моляться, заявляючи, що йдуть за віру Християнську на невірних» [9, с.57]. Натомість інші дослідники, спостерігаючи за життям козаків, указували на їхні «нетрадиційні» підходи щодо християнських обрядів.

Пі. Меріме трактує це як невігластво, оскільки козацькі священники «до культових відправ додавали добру частку <...> поганських звичаїв» [14, с.118]. Він також акцентує на відданості козаків своїй вірі, разом із тим дивується байдужості, з якою вони ставляться до відмінностей між православ'ям та іншими віруваннями [Там само].

Про надання козаками особливого значення безпосередній вірі, що спирається на почуття, говорить у праці «Україно-руське козацтво перед судом історії» Д. Яворницький. Дослідник указує на глибоку релігійність та набожність козаків: «<...> можна сказати про запорожців сперш усього те, що вони були певні лицарі Христової віри. За таких їх вважали і їх друзі, і їх недрузі, як то: шведські королі – Густав Адольф, Карл XII, Фридрих I, польські королі – Стефан Баторій, Ян Собиський, Владислав IV, римські папи Григорій XIII, керманічі славетного італійського города Венеції, навіть самі московські царі, вся західна Європа. І в цьому назвищі крився не порожній звук, а певне, реальне розуміння» [25, с.256-298]. Відомо, що на кошти Запорозької Січі були збудовані Межигірський та Трахтемирівський монастири, а православ'я вважалося провідною ідеологією Запорізької Січі. В той же час вчений указує на наявність у козацькому війську «характерників», які не лише не засуджувалися козаками за чарівництво, а й особливо шанувалися товариством, бо нерідко забезпечували успіх військового походу. Науковці наводять факти ворожіння на могилах, існування провісництва на Січі, а також указують на спадкоємність між язичницьким культом та деякими ритуалами січовиків [25, с.10-143].

У студії «Козацтво і православ'я» В. Щербак зазначає: «<...> до Люблінської унії 1569 р. і в перші роки існування Речі Посполитої віротерпимість була однією з характерних рис суспільного життя України. Навіть традиційний обряд прийняття до козацького товариства, що включав і поняття віри, особливою строгістю не відзначався. Лише походи запорожців проти татар велися під гаслом боротьби з «неприятелем святого Христа» [23, с.71].

Говорячи про витоки етико-естетичних засад козацтва, Т. Шевчук зауважує: «Це була соціальна верства, яка ні походженням, ні способом життя, ні своїми звичаями ніяк не вписувалася в існуючу станово-правову систему, живучи своєю, а не Божою волею («своєвольники»), на власному, здобутому шаблею, «козацькому праві». А до всього, козаки ще й мешкали на Україні-Кордоні, яка не належала до «освоєного», «свого», тобто власне соціального світу, де звичні закони та правила цього світу вже не діяли» [22, с.86].

Справді, в фольклорі не спостерігаємо сліпого страху козаків перед Богом, рабського поклоніння, абсолютного покладання в життєвих ситуаціях на волю Бога. Ідею боротьби за «віру християнську» козак сприймає як невід'ємну від ідеї боротьби за національну незалежність. Віровизнавчою формулою козацької релігійності виступає ідея «Служити народові – то служити Богові» [8, с.7]. В цьому полягає специфіка релігійності козака.

Аналіз пісенних текстів дозволяє стверджувати, що віра в житті козака відіграє роль скоріше практичну, ніж духовну. Наскільки Бог допомагає козакові у війні, настільки й треба віддавати йому належне. Іноді козак ставить себе навіть урівень із Богом, хизуючись своєю спритністю та суспільною активністю:

*А сам Хмельницький
До Богуна під'їжджає
І словами промовляє:
«Не сам Бог спасав
І я не менше помагав!»*

Іван Богун відмовляє:

*«Слава Богу і хвала гетьману,
Що не дав нас у неволю, ляхам на поталу!»*

[Підкреслення наше – Н.М.] [5, с.273]

Отже, за думою, Б. Хмельницький постає досить активним суб'єктом буття, він майже нарівні з Богом здатний уплинути на історичну ситуацію.

Відомий філософ Е. Фромм називає таку віру раціональною, оскільки вона базується на особистому плідному спостереженні і осмисленні людини. Така віра передбачає особливу соціальну активність [21, с.197]. Свобода вибору, воля в усіх її проявах стають релігією козацького середовища [11, с.145].

Ілюстрацією до висловлених спостережень виступають слова з пісні, у якій згадується передсмертне прохання вояка, щоб його не ховали *«тоти і дяки, а поховали запорізькі козаки»* [13, с.263]. За висловом Д. Донцова, козаки були фанатично відданими єдиній «хоронячій цілості, організуючій ідеї, немилосердними до егоїстичних зазіхань слабих, як і до чужих ідолів, що йшли знищити їх Бога. Вони носили в грудях не людський страх, страх осуду, мук і смерті, а страх Божий, страх, щоб не зломитися в службі справі, не охлянути в вірі, не піддатися слабостям або спокусам <...>» [7, с.313].

Автор праці «Козацька християнська республіка» Д. Наливайко зазначає: «релігійна боротьба на Україні найтісніше переплелася з боротьбою народу проти національного й соціального поневолення, перетворилася в її невід'ємну складову частину. Не слід забувати й про те, що, як це в цілому характерно для великих європейських рухів XVI-XVII ст., релігія виступала на Україні також ідеологічним оформленням соціальних інтересів та політичних прагнень народу» [16, с.142].

Виходячи з власної життєвої концепції, козаки дозволяли собі робити корективи у Божих заповідях, коли справа торкалася національної чи особистої свободи. Зокрема, козацькі етичні принципи певною мірою відрізняються від християнських заповідей. Д. Яворницький указував на те, що козаки формулювали свої етичні норми, користуючись «стародавнім військовим обичаєм, словесним правом, здоровим смыслом» [25, с.188]. Наприклад, убивство, крадіжка, дезертирство каралися козаками надзвичайно жорстоко. Така жорстокість продиктована необхідністю підтримувати порядок у війську. За козацькими законами зрада товаришеві була одним із найстрашніших гріхів і каралася смертю. До того ж у козацькому середовищі спостерігається своєрідне ставлення до селянської праці, зокрема, працелюбність не розумілася як вища життєва доброчесність (у козацькій пісні почасти спостерігаємо зверхнє ставлення до селянина), а військові походи на турків і татар сприймаються як норма. З огляду на політичну ситуацію, жорстокість, нещадність до ворогів оцінюються народом як необхідні й навіть набирають ознак моральності, оскільки вони підпорядковані нагальній потребі відстоювання національної незалежності.

Народнопісенна традиція містить чимало сцен розправи козаків із ворогами. Наприклад:

*1. Будем у вас в гостях
У ваших маєтностях:
Будуть валятися
Людській голови й кості* [13, с.596];

*2. Повернувся козак Нечай на лівеє плече,
А вже з ляшків, вражих синів,
кров ріками тече* [13, с.126].

Своєрідно трактує значення насильства в історії людства Х. Ортега-і-Гасет. Він зазначає: «Дуже прикро, що людська вдача веде інколи до <...>. насильства, але не можна заперечити, що це найвища данина рації та справедливості. Бо ж таке насильство – це не що інше, як рація, доведена до нестями» [18, с.140]. Така поведінка козака розуміється народом як необхідна, з огляду на історичну ситуацію.

Поряд із цим спостерігаємо в пісні мотиви відвернення долі за моральні гріхи. Зокрема, козак може загинути за непослух матері, за те, що «діти маленькі кіньми розбиває», «кров християнську безневинно проливає», за образу жінки, за зраду, за пияцтво і т. ін. Ці мотиви спільні для козацької, рекрутської та солдатської пісенності.

Наприклад:

*«Не йди, сину, та на Запоріжжє
Не дасть, сину, Бог долечки,
Щасливої да доріжечки».
Я ж матері не послухав
Пішов же я, не каючись
Не раз, не два я згадаю,
Сльозочками умиваючись [36, с.593].*

Дослідниця козацької доби, О. Апанович указує на генетичний зв'язок козацтва з селянським середовищем, що відбилосся на ментальності українського народу [1, с.108]. Тому наявність в душі козака драматичного конфлікту між *gente* і *patio* постає мотивацією поведінки козака в різних ситуаціях, зумовлює подвійність у сприйнятті світу козаком.

М. Грушевський із цього приводу зауважував: «Ми добре знаємо подвійну етику козака чи запорожця, коли він почуває себе членом воєнної організації супроти людності цивільної, чи філософської і вважає своїм правом, а навіть «молодецтвом» топтати родинну мораль, і тоді, коли він, звертаючись до своєї родини, почуває себе членом роду, підвласним його обичаям і моралі» [6, с.265].

Чоловік, ідучи в «козаки», переступає певну межу у сприйнятті світу, переосмислює власну роль у суспільстві. Він наче народжується вдруге. Це «народження» позначене повним підпорядкуванням власного життя особливим правилам, які передбачають відданість «общому добру», формуванням життєвого кредо, коли «приписи честі й обов'язку ставляться над усі особистісні прив'язання, всі партикулярні інтереси, всі матеріальні користі й вигоди» [7, с.159]. Інакше кажучи, він духовно «вмирає», щоб народитися у новій якості. Тому в пісні картини прощання козака з родиною близькі до змалювання поведінки людини, що готується до смерті: хлопець просить пробачити йому ймовірні гріхи («*Процвай, старе, процвай, мале, / Може з ким сварився*»). З одного боку загибель справді можлива з огляду на закони військового часу, з іншого – така поведінка являє собою елемент підготовки до ініціального ритуалу посвячення в козаки, який має забезпечити повне очищення від родинної моралі. Ініціант стає членом товариства, яке несе інше суспільне навантаження [3, с.70].

Відтепер життя отримає новий відлік. Нова суспільна роль передбачає також зміну в свідомості козака. Формулою козацького ставлення до Бога виступає Шевченківське:

*Я так її, я так люблю
Мою Україну убогу,
Що прокляну й святого Бога,
За неї душу погублю!*

Отже, результати аналізу текстів козацьких пісень дозволяють зробити висновки про те, що в **основі** ставлення козака до віри яскраво проглядаються такі ознаки:

1. Релігійність козака загалом спирається на дохристиянські вірування: пісенні **тексти** насичені образами, котрі несуть у собі залишки міфологічної **свідомості** (кінь, сокіл, ворон, зозуля та ін.), образ козака міфологізовано, гіперболізовано (він фантастично сильний та витривалий, наділений **надприродною силою**).

2. У свідомості козака, як найтипівішого представника українського народу, відбулося синтетичне поєднання язичницького та християнського світоглядів, при тім, що у більшості випадків дохристиянське світосприйняття відіграло у цій єдності роль змісту, християнське – більш формальну роль.
3. Національний елемент часто заступався релігійним (борячись за віру, козаки боролися за права своєї національності), оскільки протягом певного часу (XVI-XVII ст.) церква залишилася єдиним національним осередком.

Отже, в народному розумінні, ідея служби Богові нерозривно пов'язана з ідеєю служби власному народові.

Список використаних джерел:

1. Апанович О. Козацтво – ментальність українського народу / Олена Апанович // Сучасність. – 1995. – №9. – С. 106-108.
2. Апанович О. Розповіді про запорізьких козаків / Олена Апанович. – К. : Дніпро, 1991. – 335 с.
3. Балущок В. Парубочі громади в українському селі / Василь Балущок // Київська старовина. – 1995. – С. 84-87.
4. Ващенко Г. Ідеал людини в українській народній пісні / Григорій Ващенко // НТЕ. – 1994. – №5. – С. 53-65.
5. Героїчний епос українського народу. Хрестоматія : навчальний посібник / [упоряд. та прим. О.М. Таланчук, Ф.С. Кислого]. – К. : Либідь, 1993. – 432 с.
6. Грушевський М. Історія української козаччини / Михайло Грушевський // Вітчизна. – 1989. – №1. – С. 167-203.
7. Донцов Д. Дух нашої давнини / Дмитро Донцов. – Дрогобич, 1991. – 342 с.
8. Огієнко І. Дохристиянські вірування українського народу : історично-релігійна монографія / Іван Огієнко. – К. : Обереги, 1994. – 424 с.
9. Кононенко П.П. Історія українознавства : навчальний посібник / [П.П. Кононенко, Л.К. Токар, О.Г. Бажан] ; за ред. П.П. Кононенка. – К. : Академвидав, 2011. – 512 с.
10. Костомаров Н.И. Две русские народности / Николай Иванович Костомаров. – К. ; Харьков : Майдан, 1991. – 72 с.
11. Кравченко І. Світ запорізький / І. Кравченко // Київ. – 1993. – №2. – С. 145-147; №3. – С. 138-145.
12. Макаров А. Світло українського бароко / Анатолій Макаров. – К. : Мистецтво, 1994. – С. 185-211.
13. Маланюк Є. Книга спостережень / Євген Маланюк. – К. : Атіка, 1995. – 236 с.
14. Меріме Проспер. Українські козаки та їхні останні гетьмани / Проспер Меріме // Всесвіт. – 1989. – №12. – С. 117-174.
15. Мірчук І. Світогляд українського народу / І. Мірчук // НТЕ. – 1996. – №1. – С. 22-23.
16. Наливайко Д.С. Козацька християнська республіка. Запорозька Січ у західноєвропейських історико-літературних пам'ятках / Дмитро Сергійович Наливайко. – К. : Дніпро, 1992. – 495 с.
17. Новикова М. Христос, Велес и Пилат / Марина Новикова // Новый мир. – 1991. – №6. – С. 246-254.
18. Ортега-і-Гасет Х. Вибрані твори / Хосе Ортега-і-Гасет. – К. : Основи, 1994. – 420 с.
19. Українські народні пісні: Пісні соціально-побутові / [упоряд. О. Хмільевська]. – К. : Музична Україна, 1967. – 736 с.
20. Український фольклор: методологія дослідження, динаміка функціонування : колективна монографія / [за ред. д-ра філ. наук, професора М.К. Дмитренка]. – К. : ПАЛИВОДА А.В., 2014. – 252 с.
21. Фромм Э. Духовная сущность человека, способность к добру и злу / Эрих Фромм // Философские науки. – 1990. – С. 88-95.
22. Шевчук Т. Концепт світла в українських народних думках (міфологічні структури в думі про Марусю Богуславу) / Тетяна Шевчук // Український фольклор: методоло-

- гія дослідження, динаміка функціонування : колективна монографія / [за ред. д-ра філ. наук, професора М.К. Дмитренка]. – К. : ПАЛИВОДА А.В., 2014. – С. 71-89.
23. Щербак В. Козацтво і православ'я / В. Козак // Київська старовина. – 1993. – №5. – С. 71-77.
 24. Яворницький Д.І. Україно-руське козацтво перед судом історії / Дмитро Іванович Яворницький // Український історичний журнал. – 1968. – №7.
 25. Яворницький Д.І. Історія запорізьких козаків : у 3 т. / Д.І. Яворницький. – К. : Наукова думка, 1990. – Т. 1. – 592 с.

This paper investigates the texts of Cossack songs. It is focused mainly on Cossack character and his understanding the idea of serving God. The peculiarities of Ukrainian national worldview earlier pointed by Ivan Ohiyenko, are clearly reflected in Cossack worldview. The Cossack is perceived as such a social and psychological individual, who incorporates the most significant features of the Ukrainian mentality. Cossack religious devotion is generally based on pre-Christian beliefs. Song lyric is rich in images that carry the remains of the mythological consciousness (horse, hawk, crow, cuckoo, etc.). Cossack character is mostly a mythologized image, which is mainly exaggerated. He is fantastically strong and endowed with supernatural power.

Cossack is the most typical representative of Ukrainian nation. His consciousness is a synthetic combination of pagan thinking and Christian worldview. Since XVI-XVII centuries the national idea has been closely interrelated with religious elements (while fighting for the belief Cossacks fought for the rights of their nation). It should be admitted that church has always remained the only national center. The idea of serving God is inseparably linked with the idea of serving people and has been common for Ukrainian nation.

Key words: folk worldview, Cossack, national idea.

Отримано: 06.02.2017 р.

УДК 811.161.2*367.4:821.161.201/7.08

О. М. Мозолюк

Кам'янець-Подільський національний університет імені Івана Огієнка

СЛОВОСПОЛУЧЕННЯ ВІДНОСНОГО ЧАСУ В ДРАМАТИЧНИХ ПОЕМАХ «ВІКОВІ НАШІ РАНИ» ІВАНА ОГІЄНКА

У статті розглядаються темпоральні словосполучення відносного часу на матеріалі драматичних поем «Вікові наші рани» Івана Огієнка. Об'єктом дослідження стали словосполучення з семантикою передчасу й післячасу, їх поширення та семантичні групи. Відзначено активність уживання окремих граматичних моделей.

Ключові слова: передчас, післячас, темпоральні словосполучення, синтаксема, граматична модель, відносний час.

*Погине в світі все кохане,
Немов на вітрі легкий пух,
Але навіки позастане
Безсмертна Праця й творчий дух!
Ларіон [8, с.45].*

Небо завжди посилало, посилає й посилатиме на допомогу людству праведників, святих, мучеників, надзвичайно талановитих письменників, духівників, котрі володіють даром розпізнавання духів, даром зцілення душі й тіла, даром сильного, проникливого, могутнього Слова, яке підносить духом, випромінює світло, спеле-